HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a șasea)

10 decembrie 2015*

„Trimitere preliminară — Spațiul de libertate, securitate și justiție — Proceduri de insolvență — Regulamentul (CE) nr. 1346/2000 — Articolul 4 alineatul (1) — Stabilirea legii aplicabile — Reglementare a unui stat membru care prevede obligația administratorului unei societăți de a restitui acesteia plățile efectuate după intrarea în stare de insolvență — Aplicarea acestei reglementări unei societăți constituite în alt stat membru — Articolele 49 TFUE și 54 TFUE — Restricție privind libertatea de stabilire — Lipsă”

În cauza C-594/14,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania), prin decizia din 2 decembrie 2014, primită de Curte la 22 decembrie 2014, în procedura

Simona Kornhaas

împotriva

Thomas Dithmar, acționând în calitate de lichidator al Kornhaas Montage und Dienstleistung Ltd,

CURTEA (Camera a șasea),

compusă din domnul F. Biltgen, președintele Camerei a zecea, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a șasea, doamna M. Berger (raportor) și domnul S. Rodin, judecători,

avocat general: domnul M. Szpunar,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru doamna Kornhaas, de W. Steinfeld, Rechtsanwalt;

— pentru domnul Dithmar, de C. Esser, Rechtsanwalt;

— pentru Comisia Europeană, de M. Wilderspin, în calitate de agent,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: germana.

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 4 din Regulamentul (CE) nr. 1346/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind procedurile de insolvență (JO L 160, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 1, p. 143), precum și a articolelor 49 TFUE și 54 TFUE.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Dithmar, acționând în calitate de lichidator al Kornhaas Montage und Dienstleistung Ltd (denumită în continuare „societatea debitoare"), pe de o parte, și doamna Kornhaas, pe de altă parte, în legătură cu o acțiune în restituirea unor plăți pe care aceasta din urmă le-ar fi efectuat în calitate de administrator al societății debitoare după intrarea acesteia în stare de insolvență.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Articolul 3 din Regulamentul nr. 1346/2000, intitulat „Competență internațională", prevede:

„(1) Competența de a deschide procedura de insolvență revine instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia se află centrul intereselor principale ale unui debitor. În cazul unei societăți sau persoane juridice, centrul intereselor principale este prezumat a fi, până la proba contrarie, locul unde se află sediul social.

(2) Atunci când centrul intereselor principale ale unui debitor este situat pe teritoriul unui stat membru, instanțele unui alt stat membru sunt competente să deschidă o procedură de insolvență împotriva acestui debitor numai dacă acesta are un sediu pe teritoriul acestui din urmă stat membru. Efectele acestei proceduri se limitează la bunurile debitorului situate pe teritoriul celui de al doilea stat membru.

[…]"

4 Articolul 4 din acest regulament, intitulat „Lege aplicabilă", prevede:

„(1) În absența unei dispoziții contrare în prezentul regulament, legea aplicabilă procedurii de insolvență și efectelor acesteia este legea statului membru pe al cărui teritoriu este deschisă procedura, denumit în continuare «stat de deschidere».

(2) Legea statului de deschidere determină condițiile pentru deschiderea, desfășurarea și închiderea procedurii de insolvență. Aceasta determină în special:

[…]

(m) normele referitoare la nulitatea, anularea sau inopozabilitatea actelor prejudiciabile adunării creditorilor."

Dreptul german

5 Articolul 64 alineatele (1) și (2) din Legea privind societățile cu răspundere limitată (Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung, RGBl. 1898, p. 846, denumită în continuare „GmbHG”), în versiunea aplicabilă faptelor din litigiul principal, prevedea:

„(1) În caz de insolvență a societății, administratorii au obligația să introducă fără întârziere și în cel mult trei săptămâni de la intrarea în stare de insolvență o cerere de deschidere a procedurii de insolvență. Această obligație este aplicabilă, în esență, și dacă se dovedește că societatea este îndatorată excesiv.

(2) Administratorii trebuie să restituie societății plățile efectuate după intrarea societății în stare de insolvență sau după constatarea îndatorării excesive a acesteia. […]”

Litigiul principal și întrebările preliminare

6 Domnul Dithmar este lichidatorul societății debitoare în cadrul unei proceduri de insolvență deschise de Amtsgericht Erfurt (Tribunalul Cantonal din Erfurt). Societatea debitoare, al cărei administrator era doamna Kornhaas, era înregistrată în Registrul comerțului din Cardiff (Regatul Unit) sub forma comercială a unei „private company limited by shares” (denumită în continuare o „Limited”). O sucursală a societății debitoare era stabilită în Germania și, în această calitate, era înscrisă în Registrul comerțului ținut de Amtsgericht Jena (Tribunalul Cantonal din Jena). Societatea debitoare, care își desfășura activitatea în principal în acest din urmă stat membru, avea ca obiect de activitate instalarea de sisteme de ventilație și prestarea de servicii conexe.

7 Susținând că societatea debitoare era insolvabilă cel puțin de la 1 noiembrie 2006 și că, în perioada 11 decembrie 2006-26 februarie 2007, doamna Kornhaas efectuase, în sarcina acestei societăți, plăți în sumă totală de 110 151,66 euro, domnul Dithmar a formulat împotriva doamnei Kornhaas o acțiune în restituirea acestei sume în temeiul articolului 64 alineatul (2) prima teză din GmbHG. Această acțiune a fost admisă de Landgericht Erfurt (Tribunalul Regional din Erfurt). Sesizat în apel de doamna Kornhaas, Oberlandesgericht Jena (Tribunalul Regional Superior din Jena) a confirmat hotărârea pronunțată de Landgericht Erfurt (Tribunalul Regional din Erfurt), acordând în același timp autorizația de a se formula recurs la Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție).

8 Instanța de trimitere consideră că acțiunea introdusă de domnul Dithmar este întemeiată din perspectiva dreptului german, întrucât articolul 64 alineatul (2) prima teză din GmbHG are ca obiect în esență prevenirea diminuării activelor masei înainte de deschiderea procedurii de insolvență și garantarea faptului că aceste active sunt disponibile, în cadrul procedurii menționate, în vederea îndestulării în condiții de egalitate a creditorilor. Această dispoziție, deși este formal integrată într-o legislație referitoare la dreptul societăților, ar face, prin urmare, parte din dreptul insolvenței și ar fi opozabilă administratorului unei Limited.

9 Instanța de trimitere își pune totuși problema conformității unei asemenea dispoziții cu dreptul Uniunii. În această privință, din articolul 4 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1346/2000 ar rezulta că legea aplicabilă procedurii de insolvență și efectelor acesteia este legea germană, în calitate de lege a statului membru pe al cărui teritoriu este deschisă procedura. Or, ar exista o controversă în doctrina germană cu privire la problema dacă articolul 64 alineatul (2) prima teză din GmbHG poate fi opus administratorilor societăților constituite în conformitate cu dreptul altor state ale Uniunii Europene, dar care își au centrul intereselor principale în Germania.

10 Potrivit instanței de trimitere, articolul 64 alineatul (2) prima teză din GmbHG nu ar reglementa condițiile în care o societate constituită în conformitate cu dreptul unui alt stat al Uniunii își poate instala sediul administrativ în Germania, ci numai consecințele juridice ale unei asemenea decizii și ale unui comportament culpabil al administratorilor săi. Prin urmare, libertatea de stabilire nu ar fi afectată.

11 În orice caz, eventuala restricție privind libertatea de stabilire pe care ar implica-o aplicarea articolului 64 alineatul (2) prima teză din GmbHG ar fi justificată pentru motivul că ea s-ar aplica în mod nediscriminatoriu, ar răspunde unui motiv imperativ de interes general, și anume protecția creditorilor, ar fi de natură să prezerve masa sau să o reconstituie și nu ar depăși ceea ce este necesar pentru atingerea acestui obiectiv.

12 Instanța de trimitere arată însă că jurisprudența Curții care decurge în special din Hotărârile Überseering (C-208/00, EU:C:2002:632) și Inspire Art (C-167/01, EU:C:2003:512) ar putea fi interpretată și în sensul că raporturile interne ale societăților create într-un stat membru, dar care își exercită activitatea principală într-un alt stat membru, țin, în cadrul libertății de stabilire, de dreptul societăților din statul de constituire. Aplicarea articolului 64 alineatul (2) prima teză din GmbHG administratorilor societăților dintr-un alt stat membru ar putea fi astfel contrară libertății de stabilire în sensul articolelor 49 TFUE și 54 TFUE.

13 În aceste condiții, Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție) a decis să suspende judecata și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) O acțiune introdusă la o instanță germană împotriva unui director al unei Limited de drept englez sau galez, ale cărei active fac obiectul unei proceduri de insolvență deschise de către lichidatorul judiciar în Germania în temeiul articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1346/2000, pentru restituirea plăților efectuate de director înainte de deschiderea procedurii de insolvență, dar după intrarea în stare de insolvență a societății, este reglementată de dreptul german al insolvenței în sensul articolului 4 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1346/2000?

2) O astfel de acțiune este contrară libertății de stabilire în sensul articolelor 49 TFUE și 54 TFUE?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

14 Prin intermediul primei sale întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 4 din Regulamentul nr. 1346/2000 trebuie interpretat în sensul că intră în domeniul său de aplicare o acțiune îndreptată împotriva administratorului unei societăți de drept englez sau galez, care face obiectul unei proceduri de insolvență deschise în Germania, introdusă în fața unei instanțe germane de lichidatorul acelei societăți și prin care se solicită, în temeiul unei dispoziții naționale precum articolul 64 alineatul (2) prima teză din GmbHG, restituirea plăților efectuate de acest administrator înainte de deschiderea procedurii de insolvență, însă după data la care a fost stabilită apariția stării de insolvență a societății respective.

15 În acest context, Curtea a stabilit deja că articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1346/2000 trebuie interpretat în sensul că instanțele din statul membru pe teritoriul căruia a fost deschisă o procedură de insolvență cu privire la patrimoniul unei societăți sunt competente, în temeiul acestei dispoziții, să judece o acțiune formulată de lichidatorul acelei societăți împotriva administratorului societății respective și având ca obiect restituirea plăților care au fost efectuate după intrarea în stare de insolvență a aceleiași societăți sau după constatarea îndatorării excesive a acesteia (Hotărârea H, C-295/13, EU:C:2014:2410, punctul 26).

16 Curtea a întemeiat această decizie în special pe considerația că o dispoziție națională, precum articolul 64 alineatul (2) prima teză din GmbHG, în temeiul căreia administratorul unei societăți insolvabile trebuie să restituie plățile efectuate în numele și pe seama acestei societăți după intrarea în stare de insolvență a acesteia derogă de la normele comune ale dreptului civil și comercial, iar aceasta din cauza insolvenței societății respective. Ea a dedus de aici că o acțiune întemeiată pe această dispoziție, formulată în cadrul unei proceduri de insolvență, face parte din categoria acțiunilor care derivă în mod direct dintr-o procedură de insolvență și se află în strânsă legătură cu aceasta (a se vedea în acest sens Hotărârea H, C-295/13, EU:C:2014:2410, punctele 23 și 24).

17 În consecință, chiar dacă în Hotărârea H (C-295/13, EU:C:2014:2410) răspunsul Curții la cererea de decizie preliminară se referea la articolul 3 din Regulamentul nr. 1346/2000 și la competența internațională a unei instanțe naționale de a se pronunța asupra unei acțiuni întemeiate pe o dispoziție națională precum articolul 64 alineatul 2 prima teză din GmbHG, în respectiva hotărâre o asemenea dispoziție de drept național a fost calificată totuși în mod clar ca făcând parte din dreptul insolvenței. Rezultă că această din urmă dispoziție trebuie considerată ca făcând parte din legea aplicabilă procedurii de insolvență și efectelor acesteia, în sensul articolului 4 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1346/2000. În această calitate, dispoziția menționată de drept național, ale cărei efecte constau în a obliga, dacă este cazul, administratorul unei societăți să restituie plățile pe care le-a efectuat în numele și pe seama acesteia după intrarea ei în stare de insolvență, poate, în conformitate cu articolul 4 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1346/2000, să fie aplicată de instanța națională sesizată cu procedura de insolvență în calitate de lege a statului membru pe al cărui teritoriu este deschisă procedura de insolvență (denumită în continuare „*lex fori concursus*”).

18 Trebuie să se adauge în această privință că articolul 64 alineatul (2) prima teză din GmbHG trebuie citit în coroborare cu alineatul (1) al aceluiași articol, care prevede în esență că, în caz de insolvență sau de îndatorare excesivă a unei societăți, membrii organului de reprezentare au obligația să introducă fără întârziere și în cel mult trei săptămâni de la intrarea în stare de insolvență sau de la apariția îndatorării excesive o cerere de deschidere a unei proceduri de insolvență. Astfel, articolul 64 alineatul (2) prima teză din GmbHG permite printre altele angajarea răspunderii personale a administratorilor unei societăți insolvabile sau excesiv îndatorate care au omis să solicite deschiderea unei proceduri de insolvență cu încălcarea articolului 64 alineatul (1) din GmbHG. Într-adevăr, odată deschisă o asemenea procedură, sarcina efectuării sau a autorizării plăților în numele și pe seama societății insolvabile nu îi mai revine, ca regulă generală, administratorului acelei societăți, ci lichidatorului acesteia. Rezultă de aici că, dacă administratorul unei societăți în stare de insolvență s-a conformat obligației impuse prin articolul 64 alineatul (1) din GmbHG, sancțiunea pe care o implică în esență articolul 64 alineatul (2) prima teză din GmbHG nu se va aplica.

19 Or, articolul 4 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1346/2000 prevede printre altele că *lex fori concursus* este cea care determină „condițiile pentru deschiderea” procedurii de insolvență. În vederea garantării efectului util al acestei dispoziții, ea trebuie să fie interpretată în sensul că intră în domeniul său de aplicare, în primul rând, condițiile prealabile pentru deschiderea unei proceduri de insolvență, în al doilea rând, normele care desemnează persoanele care au obligația să solicite deschiderea acestei proceduri și, în al treilea rând, consecințele unei încălcări a acestei obligații. Prin urmare, dispozițiile naționale, precum articolul 64 alineatul (1) și alineatul (2) prima teză din GmbHG, care au ca efect în esență sancționarea încălcării obligației de a solicita deschiderea unei proceduri de insolvență trebuie considerate, și din această perspectivă, ca intrând în domeniul de aplicare al articolului 4 din Regulamentul nr. 1346/2000.

20 În plus, o dispoziție precum articolul 64 alineatul (2) prima teză din GmbHG contribuie la atingerea obiectivului care este intrinsec legat, *mutatis mutandis*, de orice procedură de insolvență, și anume prevenirea unor posibile diminuări a masei înainte de deschiderea procedurii de insolvență în scopul unei îndestulări în condiții de egalitate a creditorilor. Astfel, o asemenea dispoziție pare cel puțin

asimilabilă unei norme privind „inopozabilitatea actelor prejudiciabile adunării creditorilor” care, în temeiul articolului 4 alineatul (2) litera (m) din Regulamentul nr. 1346/2000, face parte din *lex fori concursus*.

21 În aceste condiții, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 4 din Regulamentul nr. 1346/2000 trebuie interpretat în sensul că intră în domeniul său de aplicare o acțiune îndreptată împotriva administratorului unei societăți de drept englez sau galez, care face obiectul unei proceduri de insolvență deschise în Germania, introdusă în fața unei instanțe germane de lichidatorul acelei societăți și prin care se solicită, în temeiul unei dispoziții naționale precum articolul 64 alineatul 2 prima teză din GmbHG, restituirea plăților efectuate de acest administrator înainte de deschiderea procedurii de insolvență, însă după data la care a fost stabilită apariția stării de insolvență a societății respective.

Cu privire la a doua întrebare

22 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolele 49 TFUE și 54 TFUE se opun aplicării unei dispoziții naționale, precum articolul 64 alineatul 2 prima teză din GmbHG, administratorului unei societăți de drept englez sau galez care face obiectul unei proceduri de insolvență deschise în Germania.

23 În această privință, decurge din jurisprudența Curții că, în anumite condiții, refuzul unui stat membru de a recunoaște capacitatea juridică a unei societăți constituite în conformitate cu dreptul unui alt stat membru în care aceasta are sediul social pentru motivul printre altele că societatea și-ar fi transferat sediul efectiv pe teritoriul său poate să constituie o restricție privind libertatea de stabilire, incompatibilă, în principiu, cu articolele 49 TFUE și 54 TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea Überseering, C-208/00, EU:C:2002:632, punctul 82).

24 De asemenea, Curtea a decis deja că, în măsura în care dispoziții naționale referitoare la capitalul minimal sunt incompatibile cu libertatea de stabilire, astfel cum este garantată prin tratat, situația este în mod necesar aceeași în ceea ce privește sancțiunile care însoțesc nerespectarea acestor obligații, precum răspunderea personală și solidară a administratorilor, atunci când capitalul nu atinge cuantumul minimal prevăzut de legislația națională sau coboară, în cursul activității, sub acest cuantum (a se vedea în acest sens Hotărârea Inspire Art, C-167/01, EU:C:2003:512, punctul 141).

25 Cu toate acestea, în ceea ce privește o dispoziție națională precum articolul 64 alineatul (2) prima teză din GmbHG, trebuie să se constate că aceasta nu privește nici refuzul unui stat membru de a recunoaște capacitatea juridică a unei societăți constituite în conformitate cu dreptul unui alt stat membru și care și-a transferat sediul efectiv pe teritoriul acestui prim stat membru, nici răspunderea personală a administratorilor, atunci când capitalul acestei societăți nu atinge cuantumul minimal prevăzut de legislația națională.

26 Astfel, în primul rând, decurge din decizia de trimitere că capacitatea juridică a societății debitoare nu este pusă în niciun mod în discuție în contextul cauzei principale. Modul de redactare a articolului 64 alineatul (2) prima teză din GmbHG pare chiar să excludă o asemenea punere în discuție, aplicarea acestei dispoziții presupunând existența unei „societăți”.

27 În al doilea rând, răspunderea personală a administratorilor unei societăți în temeiul articolului 64 alineatul (2) prima teză din GmbHG nu este legată de faptul că capitalul acestei societăți nu atinge cuantumul minim prevăzut de legislația germană sau de legislația în conformitate cu care a fost constituită această societate, ci exclusiv de faptul că în esență administratorii unei asemenea societăți au efectuat plăți într-o etapă în care aveau obligația, în temeiul articolului 64 alineatul (1) din GmbHG, să solicite deschiderea unei proceduri de insolvență.

28 Având în vedere ceea ce precedă, aplicarea unei dispoziții naționale precum articolul 64 alineatul (2) prima teză din GmbHG nu privește nicidecum constituirea unei societăți într-un anumit stat membru și nici stabilirea sa ulterioară într-un alt stat membru, întrucât această dispoziție de drept național nu își găsește aplicarea decât după ce această societate a fost constituită, în cadrul activității sale și, mai precis, fie începând cu momentul în care trebuie să fie considerată, potrivit dreptului național aplicabil în temeiul articolului 4 din Regulamentul nr. 1346/2000, ca fiind insolvabilă, fie începând cu momentul în care îndatorarea sa excesivă este constatată în conformitate cu dreptul național. O dispoziție națională precum articolul 64 alineatul 2 prima teză din GmbHG nu poate, prin urmare, să afecteze libertatea de stabilire.

29 În aceste condiții, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolele 49 TFUE și 54 TFUE nu se opun aplicării unei dispoziții naționale precum articolul 64 alineatul (2) prima teză din GmbHG administratorului unei societăți de drept englez sau galez care face obiectul unei proceduri de insolvență deschise în Germania.

Cu privire la cheltuielile de judecată

30 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a șasea) declară:

1) **Articolul 4 din Regulamentul (CE) nr. 1346/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind procedurile de insolvență trebuie interpretat în sensul că intră în domeniul său de aplicare o acțiune îndreptată împotriva administratorului unei societăți de drept englez sau galez, care face obiectul unei proceduri de insolvență deschise în Germania, introdusă în fața unei instanțe germane de lichidatorul acelei societăți și prin care se solicită, în temeiul unei dispoziții naționale precum articolul 64 alineatul (2) prima teză din Legea privind societățile cu răspundere limitată, restituirea plăților efectuate de acest administrator înainte de deschiderea procedurii de insolvență, însă după data la care a fost stabilită apariția stării de insolvență a societății respective.**

2) **Articolele 49 TFUE și 54 TFUE nu se opun aplicării unei dispoziții naționale precum articolul 64 alineatul (2) prima teză din Legea privind societățile cu răspundere limitată administratorului unei societăți de drept englez sau galez care face obiectul unei proceduri de insolvență deschise în Germania.**

Semnături